

OTPUSNA I OTKUPNA KLAUZULA U UGOVORIMA O TRANSFERU FUDBALERA

Sažetak

Fudbal odavno nije samo igra, već i posao, odnosno, biznis i sticanje moći od strane fudbalskih klubova. Klubovi, pre svega, u zapadnoevropskim državama, predstavljaju kompanije sa visokim profitima koji u ugovorima koje zaključuju sa fudbalerima definišu niz uslova koji pokazuju njihovu moć ne samo nad igračima nego i nad ostalim klubovima sa manjim profitom, odnosno, nad klubovima u siromašnijim zemljama koji ne mogu da kontrolišu tržište na fudbalskoj sceni. U ugovorima između klubova i igrača definiše se niz klauzula, a među njima izdvajamo otpusnu i otkupnu klauzulu, koje štite klub od preranog odlaska igrača. Te klauzule sadrže iznos, koji je potrebno uplatiti, da bi igrač bio „slobodan“ i da bi mogao da pređe u drugi klub. No, te klauzule su povezane i sa pitanjem raskida ugovora, kao i sa posledicama koje taj raskid proizvodi. Pitanja vezana za raskid ugovora između klubova i fudbalera reguliše, pre svega, Pravilnik FIFA o statusu i transferu igrača. Osim tog Pravilnika, ovu oblast regulišu i nacionalni propisi. No, ne regulišu ovo pitanje sve zemlje na isti način. Najveću pažnju u propisima je ovim klauzulama posvetila Španija, čiji klubovi, uglavnom, definišu sve veće iznose koji prate ove klauzule.

Ključne reči: otkupna klauzula, otpusna klauzula, raskid ugovora, transfer, zaštićeni period, sportske sankcije.

1. UVOD

Kako bi se sprečio odlazak vrhunskih fudbalera iz klubova pre roka koji je određen ugovorom, često se u tom aktu, koji je zaključen između kluba i fudbalera, unose posebne klauzule, kojima se definišu uslovi pod kojima će igrač moći da napusti klub pre isteka trajanja ugovora. Tako, razlikujemo, pre svega, otpusnu i otkupnu klauzulu, kao i druge klauzule, ali i situacije kada ugovor ne sadrži ni jednu od ove dve klauzule, a koje se odnose na naknadu za transfer fudbalera u drugi klub¹.

Otpusna i otkupna klauzula su odredbe u ugovoru između kluba i fudbalera koje definišu uslove raskida ugovora, kao i odlazak igrača u drugi klub. Ove

* Redovni profesor, naučni savetnik, Institut za uporedno pravo Beograd; mail: v.colovic@iup.rs

¹ M.Sever, *Pravni okvir transfera profesionalnih sportista*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2016, 258

klauzule određuju i iznos koji bi trebalo uplatiti, kako bi igrač bio „slobodan“, odnosno, kako bi prešao u drugi klub. No, ove klauzule nisu u svim nacionalnim propisima regulisane, na način, koji omogućava njihovu nesmetanu primenu u praksi. U Španiji je drugačija situacija, obzirom da su ugovori između fudbalera i klubova definisani kao ugovori o radu. No, kod primene ovih klauzula postavlja se pitanje raskida ugovora i primene pravila o poštovanju ugovora koje definiše Pravilnik FIFA o statusu i transferu igrača (dalje: Pravilnik FIFA)². Isto tako, određene sudske odluke nadležnih tela u fudbalskoj organizaciji FIFA pokazuju primenu različitih kriterijuma koji moraju predstavljati predmet analize, naročito, kod primene navedenih klauzula. Činjenica je da bi trebalo, pre svega, uzeti u obzir naročito član 17. Pravilnika FIFA koji predviđa posledice jednostranog raskida ugovora bez opravdanog razloga, kad govorimo o navedenim klauzulama. U radu ćemo posvetiti pažnju kako definisanju i analizi otpusne i otkupne klauzule, tako i pomenutim odredbama Pravilnika FIFA. Osim toga, pomenućemo i neke ugovore koje predviđaju otkupne klauzule sa veoma visokim iznosima, a koji su vezani, pre svega, za španske fudbalske klubove.

2. OTPUSNA I OTKUPNA KLAUZULA; SLIČNOSTI I RAZLIKE

Sve klauzule koje se definišu ugovorom kluba i igrača možemo podeliti u dve grupe. U prvu grupu spadaju one klauzule kojima ugovorne strane, unapred, utvrđuju iznos naknade koja će se platiti u slučaju jednostranog ili prevremenog raskida ugovora bez opravdanog razloga. Nije bitno kako se nazivaju klauzule u ugovoru, obzirom da one moraju biti u skladu sa pravilima o naknadi štete. Druga grupa klauzula se odnosi na one koje daju strankama pravo na jednostrani i prevremeni raskid ugovora, ali ako su ispunjeni uslovi. U ovu grupu klauzula spadaju, uglavnom otkupne klauzule³.

Otpusna i otkupna klauzula predstavljaju odredbe u ugovoru koje štite klub od preranog odlaska igrača. Te klauzule sadrže iznos, koji je potrebno uplatiti, da bi igrač bio „slobodan“. Veća pažnja će biti posvećena otkupnoj klauzuli, koja je prisutnija u ugovorima klubova i igrača. Ali, na prvom mestu, bitno je napraviti razliku između ove dve klauzule, imajući u vidu da se često izjednačavaju.

Otpusna klauzula određuje visinu novčanog iznosa, koji je potrebno platiti klubu, kako bi fudbaler mogao da ode u drugi klub. To znači da će klub dobiti deo iznosa vrednosti otpusne klauzule, obzirom da se ovom klauzulom određuje minimalni iznos koji klub očekuje za svog fudbalera. Ako je za fudbalera zainteresovano više klubova, prihvaćće se najbolja ponuda. U svakom slučaju, klub

² Regulations on the Status and Transfer of Players Fédération Internationale de Football Association (Međunarodna federacija fudbalskih saveza), edition january 2021; <https://digitalhub.fifa.com/m/e7a6c0381ba30235/original/g1ohngu7qdbxyo7kc38e-pdf.pdf>; 29.09.2021.

³ Y.V.Moraga, “Rescission clauses in Spain: an unsettled CAS Debate”, *EPFL Legal Newsletter*, 1-2; <https://pintoruizdelvalle.com/images/stories/Rescission-clauses-in-Spain-Yago-Vazquez-Moraga.pdf>; 05.10.2021.

mora da omogućiti fudbaleru odlazak, ako se ispuni navedena klauzula, odnosno, ako se postigne iznos koji klauzula određuje. Tada klub ne može više da bira da li će da proda igrača ili ne, odnosno, raskida se ugovor. Ali, ako više klubova ponudi više iznosa koji, svaki od njih, prelazi iznos koji se određuje otpusnom klauzulom, tada klub neće moći samostalno da bira najpovoljniju ponudu, već o istoj odlučuje i igrač, koji bira i klub u kome će nastaviti svoju karijeru⁴. Postoji i jedna podvarijanta otpusne klauzule koja se naziva *buy-back* klauzula, koja se odnosi na situaciju, kada klub iz kojeg igrač odlazi, unosi u ugovor klauzulu kojim se obezbeđuje pravo prećeg angažovanja odnosno igrača, ako su se klub, u koji je igrač prešao i sam igrač dogovorili oko daljeg transfera. To znači da će novi klub igrača morati da „ponudi“ prvo klubu iz kojeg je došao („starom“ klubu). Time se obezbeđuje da se raniji igrač vrati. Ipak, smatra se da se ova klauzula ne može ugovoriti bez saglasnosti igrača. U svakom slučaju, *buy-back* klauzula ne može prisiliti igrača da se vrati u raniji klub, osim u situaciji da su se sve tri strane prilikom ugovaranja ove klauzule dogovorili o pravu prećeg angažovanja igrača od strane ranijeg kluba. *Buy-back* klauzula ima sličnosti sa ugovorima o pozajmici igrača. Ipak, o eventualnom institutu pozajmice se može govoriti, samo, ako se ova klauzula realizuje, odnosno, ako dođe do povratka igrača u raniji klub. Ipak, kod pozajmice igrača se ugovor o angažovanju suspenduje, dok se kod *buy-back* klauzule radi o pravom transferu. Ovom klauzulom se omogućava da raniji klub odluči da li će da ponovo angažuje igrača koji je ranije igrao u tom klubu ili ne⁵. *Buy-back* klauzula je jedna vrsta potestativnog uslova, koji zavisi isključivo od volje ugovorne strane, odnosno, od volje kluba, u kojem je odnosni igrač ranije igrao. Klub u kome momentalno igra odnosni igrač, ne može da bira, obzirom da je prihvatio navedenu klauzulu. Ukoliko se ne bi poštovala *buy-back* klauzula od strane kluba i igrača, tada bi raniji klub mogao da traži naknadu štete⁶.

Sa druge strane, otkupna klauzula tačno definiše novčani iznos, čijom uplatom se otkupljuje ugovor i igrač je slobodan pre isteka ugovora, odnosno, može slobodno da pređe u drugi klub. To znači da i sam igrač može da uplati navedeni iznos, ali se to retko dešava, jer uplatu vrše klubovi. Ova karakteristika i razlikuje otkupnu od otpusne klauzule. Naime, klub koji plati iznos otpusne klauzule ima nedvosmislen osnov za plaćanje poreza na naveden iznos. Kod otkupne klauzule, igrač obezbeđuje iznos, ali uplatu vrši klub u koji on prelazi. U ovoj situaciji, problem oko plaćanja poreza može nastati, kada zainteresovani klub uplati igraču novac, kako bi isti iskoristio za otkup svog ugovora. Ovde ne postoji pravni osnov uplate novca na račun igrača i tada nastaje problem oko plaćanja poreza. Ova klauzula se, uglavnom, ugovaraju u Španiji i karakteristične su po visokim iznosima. Isto tako, postavlja se pitanje definisanja otkupne klauzule u ugovoru⁷.

---

⁴ M. Sever, 259-260

⁵ *Ibid.*, 260

⁶ *Ibid.*, 260-261

⁷ *Ibid.*, 261-262

Prednost otkupne klauzule je u tome što se ugovorne strane dogovaraju o iznosu na samom početku angažovanja igrača u klubu, što se utvrđuje ugovorom. Samim tim, ako pravilno tumačimo ovu klauzulu, ona dozvoljava jednostrani raskid ugovora. U momentu definisanja otkupne klauzule, ugovorne strane definišu mogućnost da igrač otkaže ugovor u bilo kom trenutku i bez opravdanog razloga, pa čak i tokom zaštićenog perioda (o čemu će biti reči kasnije, kada budemo analizirali odredbe Pravilnika FIFA), pa se, samim tim, ne mogu izreći sportske sankcije (takođe predviđene Pravilnikom FIFA). No, postoje i određeni rizici. Ukoliko je izostavljena otkupna klauzula, tada je igrač vezan za svoj klub do isteka ugovora. U tom slučaju, klub može tražiti veliki novčani iznos, koji ni igrač ni novi klub ne mogu da plate. Kad je u pitanju novi klub, može se dogoditi da klub u kome trenutno igra igrač koji želi da pređe u drugi klub, može tvrditi da je novi klub naterao igrača da prekrši ugovor tokom zaštićenog perioda.

Nekim fudbalerima se otkupna klauzula određuje pri sklapanju ugovora, znači, odmah na početku angažovanja u nekom klubu. Tih igrača je manje, u odnosu na one koji nemaju otkupnu klauzulu u svom ugovoru. No, otkupna klauzula se može uvrstiti i u novi ugovor igrača koji je, već, odigrao određeni period u klubu. Kao što je rečeno, može se odrediti visoka ili niska otkupna klauzula. Ako se određuje visoka otkupna klauzula, onda se radi o vrhunskom fudbaleru, dok, sa druge strane, ukoliko je određeni nizak iznos, očigledno je da klub želi da što pre „proda“ tog igrača. Ukoliko se određuje viši iznos, uobičajeno je da on bude dva puta veći od uobičajene cene fudbalera⁸.

Otkupna klauzula ne znači da je definisana i otvorena ponuda za kupovinu igrača, obzirom da je ova klauzula određena na teret igrača, tako da je ponuda, koja je u stvari sadržina ove klauzule uspostavljena isključivo za igrača, iako će taj iznos platiti novi klub⁹. Sa druge strane, otpusna klauzula predstavlja vrstu opšte ponude, iako sadrži određene specifičnosti, obzirom da igrač mora da da saglasnost kako bi se realizovala otpusna klauzula¹⁰. U svakom slučaju, uvek, kada se radi o transferu igrača iz jednog u drugi klub, odnosno, uvek, kada se predviđa u ugovoru jedna od navedenih klauzula, bitno je da ti klubovi budu sigurni u svoj pravni položaj.

2.1. Ugovori fudbalera sa visokim otkupnim klauzulama u periodu od 2017. do 2021.¹¹

Današnji transferi fudbalera iz kluba u klub su karakteristični po visokim novčanim iznosima, odnosno, po određivanju, pre svega, otkupnih klauzula koji definišu iznose od više stotina miliona evra. No, ti iznosi su „rezervisani“ samo

⁸ Release Clause, <https://fifacareermodetips.com/fifa-18-transfer-guide/release-clause/>; 01.10.2021.

⁹ M. Sever, 266

¹⁰ M. Sever, 267

¹¹ Highest Release Clauses in Football History, <https://sportmob.com/en/article/934306-Highest-Release-Clauses-in-Football-History>; 02.10.2021.

za vrhunske fudbalere. Pomenućemo neke fudbalere u čijim ugovorima otkupna klauzula iznosi i do tri četvrtine milijarde evra. Ti ugovori pokazuju ne samo da je fudbal postao biznis, što je on, već, odavno, već i jedna igra iza terena između moćnih klubova, koji se ne takmiče samo u uvećanju bogatstva, već i u uticaju koji imaju u svetu. Naravno, zbog propisa, u tome prednjače španski klubovi, pre svih Real Madrid i Barselona.

Pomenućemo, prvo, Nejmara, koji je 2017. godine prešao iz Barselone u Pari Sen Žermen za 222 miliona evra koliko je iznosila klauzula. Samo par godina, pre tog transfera, bilo je nezamislivo da se plate toliki iznosi za fudbalere. Praktično, sada je trend da klauzule o oslobađanju najvećih fudbalskih zvezda definišu visoke iznose. Inače špansko zakonodavstvo koje reguliše radne odnose precizira da zaposleni u svakom trenutku može da raskine ugovor o radu. To se odnosi i na profesionalne fudbalere. Zato su španski klubovi obavezni da u ugovore koje zaključuju sa fudbalerima uključe i navedenu klauzulu. Ali, u Francuskoj ove klauzule nisu dozvoljene. Sa druge strane, u Engleskoj i Nemačkoj su dozvoljene, ali nisu pravno obavezujuće.

Osim Nejmara, postoje i drugi slučajevi realizacije ugovora u kojima je predviđena navedena klauzula. Atletiko Madrid je u letnjem prelaznom roku 2019. godine najavio dolazak uspešnog portugalskog fudbalera Žoaoa Feliksa u svoje redove. Aktivirala se klauzula u vrednosti od 120 miliona evra. Ovaj transfer je nadmašio iznos transfera Tomasa Lemara koji je iznosio 50 miliona evra. Obzirom da je Atletiko Madrid planirao dugoročnu saradnju sa Feliksom, u novom ugovoru je stavljena klauzula koja je iznosila 350 miliona evra, što je značilo da će Feliks moći da napusti Atletiko Madrid, jedino ako se uplati navedena suma za njegov transfer. To čini Feliksa igračem sa najvećom „izlaznom“ klauzulom u istoriji Atletiko Madrida.

Zatim, Osmane Dembele je iz Borusije Dortmund prešao u Barcelonu za 120 miliona evra plus bonusi. Tada su se Barcelona i Dembele dogovorili da njegov „izlaz“ iz kluba iznosi čak 400 miliona evra. Inače, Dembele je jedan od najvećih mladih talenata u fudbalu i mnogi ga upoređuju sa Kristijanom Ronaldom, kada je prvi put potpisao za Mančester Junajted.

Filipe Kutinjo je pozajmljen Bajernu u sezoni 2019/20. Bajern je, navodno, imao mogućnost da „kupi“ Kutinju za 120 miliona evra. Ali, zvanična klauzula o otpuštanju njegovog ugovora sa Barselonom iznosi 400 miliona evra. Kutinjo je, inače, poznat po svojim tehničkim kvalitetima i svestranosti u veznom redu tima.

Brazilski fudbaler Artur Melo i Barcelona su 2018. godine potpisali ugovor za 40 miliona evra, ali je uključena otkupna klauzula od 400 miliona evra. Ali, Juventus je potpisao ugovor sa Melom u zamenu za Miralema Pjanića za 72 miliona evra za petogodišnji ugovor¹². Klauzula o njegovom otpuštanju još nije poznata. Inače, Artur Melo je jedan od najvećih igrača koji se poredi sa Čavijem i Inijestom. Da bi Barcelona pustila svog fudbalera Serhija Roberta, potrebno je

---

¹² Pjanić je sad u FK Beşiktaş na pozajmici.

uplatiti 500 miliona evra. Inače, u sezoni 2015/16 Roberto je igrao na sedam pozicija u Barseloni. Veteran Barselone Žerard Pike, takođe, ima otkupnu klauzulu od pola milijarde evra. Ipak, Pike je više puta naglasio da karijeru želi da završi u katalonskom klubu.

Jedini velški igrač sa najvećom otkupnom klauzulom u istoriji fudbala je Gareth Bejl. Ona, takođe, iznosi 500 miliona evra. Inače, on igra u Real Madridu, a trenutno je na pozajmici u Totenhemu. Inače, Bejl je četvrti Velšanin koji je osvojio nagradu za najboljeg igrača Premijer lige. Dolazimo do, možda najboljeg, Argentinca Lionela Mesija¹³. Njegova otkupna klauzula je iznosila 700 miliona evra. Od ove sezone igra u Pari Sen Žermenu. Za igrača Real Madrida Marka Asensija kažu da je naslednik Kristijana Ronalda. On je produžio ugovor sa Realom do 2023. godine uz definisanje otkupne klauzule od, takođe, 700 miliona evra. Sledeći igrač kod kojeg je predviđena identična otkupna klauzula je Isko¹⁴, takođe, fudbaler Real Madrida. Svaki klub koji želi da potpiše ugovor sa Iskom, mora da uplati 700 miliona evra.

Igrač sa većom otkupnom klauzulom je i Brahim Dijaz, koja iznosi 750 miliona evra. Trenutno je Dijaz na pozajmici u Milanu. Smatra se da će Dijaz postati jedan od najboljih španskih napadača svog vremena. Otkupnu klauzulu istog iznosa kao i Dijaz, ima Federiko Valverde. Mišljenje je da će Valverde ubrzo postati jedan od ključnih igrača Real Madrida. Urugvajski fudbaler je zaključio ugovor 2018. godine sa navedenom klauzulom. Karakteristika Valverdea je što može da se brzo prilagodi svim sistemima igre, odnosno, koncepcijama u toku meča. Otkupna klauzula hrvatskog fudbalera i igrača Real Madrida Luke Modrića iznosi, takođe, 750 miliona evra. Ugovor Modrića traje do 2021. Inače, Modrić je od 2012. godine u Realu.

3. PRAVILNIK FIFA – ODREDBE O POŠTOVANJU UGOVORA

Navedene dve klauzule, a, pre svega, otkupna, ne mogu se analizirati bez uzimanja u obzir pravila o poštovanju ugovora između klubova i igrača, a, pre svega, pravila o jednostranom raskidu ugovora. Posvetićemo pažnju odredbama Pravilnika FIFA, koje se odnose na ugovore između fudbalera i klubova i koje se nalaze u odeljku IV pod naslovom „Održavanje stabilnosti ugovora između profesionalnih igrača i klubova“. Pravilnik FIFA je jasan u definisanju poštovanja ugovora i određuje da on može prestati da važi, samo nakon isteka njegovog roka primene ili uz obostranu saglasnost¹⁵. Pravilnik određuje i koji su opravdani razlozi za raskid ugovora. To su: plaćanje naknade, izricanje sportskih sankcija, nasilno ponašanje bilo koje ugovorne strane sa ciljem da se raskine ugovor ili izmene uslovi ugovora¹⁶.

---

¹³ Pre prelaska u Pari Sen Žermen, igrao u FK Barselona.

¹⁴ Francisco Román Alarcón Suárez Isco

¹⁵ Član 13 Pravilnika

¹⁶ Član 14 Pravilnika

Isto tako, ugovor se ne može jednostrano raskinuti tokom takmičarske sezone¹⁷. Dolazimo do člana 17 Pravilnika FIFA, koji je jako bitan i kod definisanja otpusne i otkupne klauzule. Ovaj član se odnosi na raskid ugovora bez opravdanog razloga, odnosno, na posledice tog raskida. Ugovorna strana koja jednostrano raskida ugovor, dužna je da plati naknadu štete. Iznos naknade štete će biti obračunat po zakonu odnosne zemlje, u kojoj se raskida ugovor, a uzimajući u obzir i druge objektivne kriterijume, kao i činjenicu da li se ugovor raskida za vreme trajanja zaštićenog perioda. Na ovom mestu nećemo posvećivati pažnju odredbama koje definišu način obračuna naknade štete. No, ono što nas interesuje jeste odredba koja definiše da se pravo na naknadu štete može preneti i na treće lice. Naime, ako je fudbaler obavezan da plati naknadu, to, umesto njega, može učiniti i njegov novi klub. I igrač i njegov novi klub su solidarno odgovorni za plaćanje naknade štete. Sam iznos naknade štete može biti definisan u ugovoru ili se o tome mogu dogovoriti ugovorne strane. O sportskim sankcijama koje mogu biti izrečene, ako je igrač raskinuo ugovor tokom zaštićenog ugovora, biće više reči kasnije. Isto tako, posebno ćemo definisati i šta predstavlja zaštićeni period. No, ovde ćemo reći da postoje neki izuzeci, kad je u pitanju izricanje i odlaganje primene sportskih sankcija, ukoliko se radi o fudbalerima koji su afirmisani i koji igraju za reprezentacije svojih zemalja¹⁸.

Pravilnik FIFA jasno propisuje da se obavezno mora navesti ime posrednika koji je učestvovao u zaključenju ugovora. Isto tako, Pravilnik FIFA određuje da najkraći period, na koji se ugovor može zaključiti, iznosi od datuma stupanja na snagu ugovora do kraja takmičarske sezone, a najduži period je pet godina. Ugovori, koji imaju drugačiji period trajanja mora biti u skladu sa nacionalnim propisima, da bi bili važeći. Klub koji namerava da sa fudbalerom zaključi ugovor (novi klub), mora o tome da pismeno obavesti klub u kome igrač trenutno igra, pre nego što stupi u pregovore sa njim oko transfera. Profesionalni fudbaler može slobodno da zaključi ugovor sa novim klubom, samo ako je njegov ugovor sa klubom, u kome trenutno igra, istekao ili ističe u roku do šest meseci¹⁹.

3.1. Otkupna klauzula u svetlu Pravilnika FIFA i nacionalnih propisa

Problemi oko primene otkupnih klauzula često se povezuju sa njihovom nejasnošću ili dvosmislenošću. Inače, otkupne klauzule su podložne različitim tumačenjima, koja su pod uticajem interesa lica koja daju ta tumačenja, a koja su, uglavnom, predstavnici ili zastupnici fudbalskih klubova. Za prelazak fudbalera u drugi klub potrebna je saglasnost kluba, u kome taj fudbaler trenutno igra, a Pravilnik FIFA ne predviđa mogućnost ugovaranja klauzule koja bi omogućavala transfer fudbalera, u slučaju da klub odbije da dá saglasnost. Ako klub zauzme

---

¹⁷ Član 16 Pravilnika

¹⁸ Član 17, st. 3 Pravilnika

¹⁹ Član 18, st. 1-3 Pravilnika

stav da otkupna klauzula ne definiše obavezu oslobađanja igrača, odnosno, ne omogućava njegov transfer u drugi klub, tada klub može odbiti transfer, čak i u situacijama u kojima bi objektivno tumačenje klauzule moglo dovesti do toga, da klub dozvoli transfer. Znači, primena otkupne klauzule zavisi i od tumačenja ugovornih strana. Interes kluba je da zadrži trenutno stanje, odnosno, ostanak igrača u klubu, uprkos pretpostavljenim dejstvima otkupne klauzule. Igrač je taj, koji mora da preduzme neophodne mere, koje bi dovele do prelaska u drugi klub, a na osnovu tumačenja navedene klauzule. Sa jedne strane, postavlja se pitanje šta igrač može da preduzme, kako bi se ostvarila dejstva otkupne klauzule, a sa druge strane, postavlja se pitanje, na koji način klub može da negira dejstva otkupne klauzule. Nacionalni propisi koji regulišu ugovore između klubova i igrača, kao i nacionalni fiskalni propisi mogu imati uticaja na ocenu svakog pojedinačnog slučaja primene navedene klauzule. Međutim, ovi propisi nisu, uvek, odlučujući po pitanjima, koja se tiču transfera igrača u klubove iz drugih zemalja.

Napred smo istakli da je otkupna klauzula, pre svega, prisutna kod sfera fudbalera iz španskih klubova. No, španskim propisima je definisana i situacija kada dođe do raskida ugovora bez opravanog razloga. Naime, u Kraljevini Španiji, po članu 16.1 Kraljevske Uredbe 1006/1985, klub može zahtevati naknadu štete kada igrač raskine ugovor bez opravdanog razloga. Ukoliko ne postoji sporazum, naknada štete će se odrediti po tri kriterijuma: sportske okolnosti, razlozi raskida, kao i šteta koja je nastala. Znači da ova Uredba izričito odobrava otkupne klauzule²⁰. Osim te odredbe, pomenućemo i član 2.2 Pete knjige opštih propisa španske fudbalske lige koji utvrđuje da se registrovanje igrača može otkazati jednostranim raskidom ugovora od strane igrača, sve dok igrač ne uplati iznos naknade za taj raskid²¹. I iz ove odredbe vidimo elemente navedene klauzule.

Ukoliko dođe do sporova vezanih za primenu navedene klauzule, nadležni organi za njihovo rešavanje u okviru FIFA su Komisija za rešavanje sporova, kao i Sportski arbitražni sud. Za rešavanje ovih sporova je potrebno, ponekad, nekoliko meseci, pa, čak i godina. Ako klub ne pristane na primenu otkupne klauzule, to neće, uvek, dovesti do ostanka igrača u tom klubu. Naime, igrač se može pozvati na otkupnu klauzulu, kao i da na osnovu nje raskine ugovor sa klubom i pređe u drugi klub. No, to predstavlja jednostrani raskid ugovora bez opravdanog razloga, pa, samim tim, izaziva i posledice kako po igrača, tako i po novi klub. Tada se primenjuju odredbe člana 17. Pravilnika FIFA, a strana koja je prekršila ugovor može biti izložena sportskim sankcijama, kao i da bude obavezana na naknadu štete. Znači, u skladu sa članom 17. stavovi 3 i 4 Pravilnika FIFA sportske sankcije će se izreći igraču za koga se utvrdi da je prekršio ugovor tokom zaštićenog perioda. Pored toga, biće izrečene i sportske sankcije svakom

²⁰ *The Economic and Legal Aspects of Transfers of Players*, European Affairs, The Centre for the Law and Economic of Sport, January 2013, 37; <https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/cons-study-transfers-final-rpt.pdf>; 01.10.2021.

²¹ Y.V. Moraga, 3

klubu, za koji se ustanovi da je raskinuo ugovor ili podsticao raskid ugovora u zaštićenom periodu. Postavlja se pitanje šta je zaštićeni period? Po Pravilniku FIFA, on predstavlja period od tri cele sezone ili tri godine, u zavisnosti, koji period prvi protekne, nakon stupanja na snagu ugovora, ako je takav ugovor zaključen pre 28. rođendana fudbalera, odnosno, dve sezone ili dve godine, u zavisnosti koji period protekne prvo, nakon stupanja na snagu ugovora, ako se takav ugovor zaključuje nakon 28. rođendana igrača²². Što se tiče sportskih sankcija, one se odnose na zabranu igranja zvaničnih utakmica u trajanju od četiri do šest meseci za igrača, odnosno, klubu koji utiče na igrača da prekrši ugovor, biće zabranjeno da registruje sve nove igrače, bez obzira da li je u pitanju domaći ili strani fudbaler i to tokom dva kompletna, uzastopna registraciona perioda²³. Taj klub će moći da registruje nove igrače iz zemlje ili iz inostranstva tek počev od narednog registracionog perioda, nakon što odgovarajuća sportska sankcija bude sprovedena u potpunosti. Ove sankcije doprinose da klubovi, u koji treba da pređu igrači iz klubova koji osporavaju otkupnu klauzulu, nisu često spremni da preuzmu rizik potpisivanja ugovora sa tim igračem koji je raskinuo ugovor tokom zaštićenog perioda²⁴.

3.2. Kriterijumi koji se primenjuju u postupku donošenja odluka vezanih za raskid ugovora

Ugovori mogu prestati na osnovu volje stranaka, kao i na osnovu zakona. Ako ugovor prestaje na osnovu stranačke volje, stranke mogu ugovor raskinuti sporazumno ili jednostrano²⁵. U oblasti radnopravnih ugovornih odnosa, postoje određene specifičnosti kad govorimo o jednostranom raskidu ugovora o radu. U većini pozitivnopravnih sistema dopušten je jednostrani raskid od strane radnika, bez obaveze obrazloženja tog postupanja. No, poslodavac može raskinuti ugovor sa radnikom samo iz tačno određenih razloga koji su definisani zakonom. Ovde je reč o redovnom otkazu ugovora o radu koji se može raskinuti, ako je radni odnos zasnovan na neodređeno vreme, dok radni odnos koji je ugovoren na određeno vreme se može raskinuti, samo ako je ta mogućnost izričito predviđena samim ugovorom²⁶.

Ugovori između klubova i profesionalnih fudbalera se zaključuju na određeno vreme. Sve do slučaja Bosman, pa i jedno vreme nakon tog slučaja, fudbaleri su bili u obavezi prema bivšem klubu. Ono što je najvažnije kod slučaja

---

²² Buy-out clause disputes under the FIFA Regulations – when to take action, LawInSport; <https://www.lawinsport.com/topics/employment-law/item/buy-out-clause-disputes-under-the-fifa-regulations-when-to-take-action>; 03.10.2021.

²³ M.Tatraeva, “Buy-out clauses in football contracts”, ILAW, August 25, 2020; <https://www.ilaw.co.uk/news/buy-out-clauses-in-football-contracts>; 07.10.2021.

²⁴ M.Sever, 265-266

²⁵ A. Bilić, „Jednostrani raskid ugovora o radu između nogometaša i kluba bez opravdanog razloga“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2015, 482

²⁶ *Ibid.*, 483

Bosman, odnosi se na pitanje statusa profesionalnih fudbalera²⁷. Po stavu Evropskog suda pravde, fudbaleri imaju status radnika, tako da se na njih primenjuju odredbe radnog, a tek supsidijarno građanskog prava. Načelo ugovorne stabilnosti i ugovornog prava je, na neki način, ugroženo definisanjem načela slobode kretanja radnika, što je priznato još 1957.godine Rimskim ugovorom²⁸.

Sporove vezane za jednostrani raskid ugovora bez opravdanog razloga rešavaju pomenuta tela, Komisija za rešavanje sporova (dalje: Komisija), kao i Arbitražni sud za sport (dalje: Sud). Ova dva tela će, uvek, pri obračunu naknade za jednostrani raskid ugovora bez opravdanog razloga uzeti u obzir propise nacionalnog zakonodavstva zemlje, u kojoj je došlo do raskida. Inače, merodavno pravo se, pre svega, određuje po mestu, u kome se nalazi sedište kluba²⁹. Sa druge strane, Sud daje prednost izabranom pravu od strane stranaka. Ukoliko stranke to nisu učinile, spor će se rešiti u skladu sa pravom države, u kojoj federacija, udruženje ili sportsko telo, koje je donelo odluku ima sedište, odnosno, u skladu sa pravom koje Sud smatra prihvatljivim za primenu. U tom smislu, Sud će primeniti Pravilnik FIFA koje će tumačiti u skladu sa švajcarskim pravom. Kod obračuna, Sud će prvo morati da proveri da li u ugovoru postoji otkupna klauzula, koja mora da bude određena na način da predviđa iznos naknade štete koju je oštećenoj strani dužna da isplati strana koja raskida ugovor. Ugovoranje otkupne klauzule je u skladu sa načelom autonomije volje stranaka i doprinosi ugovornoj stabilnosti. No, može se dogoditi da fiksni iznos kompenzacije određen ugovorom nije proporcionalan primanjima fudbalera ili originalnoj vrednosti transfera. To se događa, kada je otkupna klauzula definisana u vreme zaključenja ugovora, zatim, kod mladih igrača, odnosno, kada je otkupna klauzula utvrđena tako, da obeshrabruje druge klubove da plate taj iznos. Sud, u slučaju neproporcionalnosti, može taj iznos i umanjiti³⁰.

Posvetićemo pažnju nekim presudama koje su doneli Komisija i u drugom stepenu Sud, ali nećemo posvećivati pažnju činjeničnom stanju, već pojedinim kriterijumima koji su primenjivani, posebno u žalbenom postupku. U slučaju *Webster*³¹, *Sud je ukidajući presudu Komisije, utvrdio da su ugovori fudbalera atipični i da zahtevaju primenu posebnih pravila koja su vezana za fudbalsko tržište rada. Takođe, Sud je utvrdio da ovi ugovori spadaju u domen radnog prava, a ne trgovačkog, kada bi se primenjivala opšta pravila o naknadi štete. Sud je smatrao da prednost u primeni imaju pravila Pravilnika FIFA, koje se tumače po švajcarskom pravu. U konkretnom slučaju trebalo je da se primeni škotsko pravo, koje je najuže vezano za slučaj, ali Sud je smatrao da ovo pravo može da se primeni samo pri određivanju uticaja eventualnih okolnosti u pogledu sadržine kriterijuma pri obračunu iznosa kompenzacije. Osim toga, Sud je, kod ovog*

²⁷ Judgment of the Court of 15 December 1995-Case C-415/93;<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0415>; 08.10.2021.

²⁸ A.Bilić, 486

²⁹ *Ibid.*, 491

³⁰ *Ibid.*, 492-493

³¹ *Ibid.*, 493-496

slučaja, uzeo u obzir činjenicu vezanu za definisanje plata i bonusa koje bi igrač ostvarivao kod novog kluba, jer se radi o budućem finansijskom statusu igrača. Isto tako, ne sme se uzeti u obzir ni izgubljena dobit, obzirom da bi ta činjenica predstavljala sankcionisanje igrača, a, sa druge strane, nesrazmerno bogaćenje kluba³². U slučaju Matuzalem³³, Sud je definisao da se, kod određivanja merodavnog prava, mora uzeti u obzir da fudbal predstavlja poseban sektor, u kome se često, kao slabija strana određuju fudbaleri, što može biti pogrešno, slično kao i kod standardnih radnih odnosa. To znači da bi trebalo uzeti u obzir one propise koji ne bi favorizovali ni jednu ugovornu stranu u sporu³⁴. Ovdje moramo istaći da primena propisa, koji ne favorizuju ni jednu stranu u sporu, takođe, može dovesti do njihovog nejednakog položaja u sporu. U slučaju De Sanctis³⁵, Sud je, takođe, odredio da će se primeniti Pravilnik FIFA, obzirom da stranke nisu odredile merodavno pravo³⁶. Napred smo rekli da se pravila ovog akta tumače po švajcarskom pravu, tako da se postavlja pitanje da li Pravilnik sužava mogućnost primene prava, u slučaju da isto nije izabrano od strane stranaka.

Ovdje ćemo pomenuti i odluku Suda, kojom se otkupna klauzula definiše kao klauzula kojom je unapred određena suma koju stranka treba da plati radi prevremenog prestanka ugovora (ugovora o radu)³⁷. Iznos može uplatiti ili igrač koji prelazi u novi klub, odnosno, novi klub. Praktično, sadržaj ove odluke ne odstupa od opšte definicije otkupne klauzule.

3.3. Raskid ugovora i naknada štete u svetlu predviđanja otkupne klauzule

Moramo reći da, ako u ugovoru nije predviđena otkupna klauzula, naknada štete će se odrediti u skladu sa članom 17. Pravilnika FIFA. Ipak, ovaj član ne predstavlja pravni osnov za jednostrani raskid ugovora, već se radi o očuvanju ugovorne stabilnosti. Osim toga, ako nastane spor, a u ugovoru je sadržana otkupna klauzula, može doći do opasnosti vezane za smanjenje iznosa kompenzacije od strane Komisije i Suda. Zato se preporučuje da se pri potpisivanju ugovora unese varijabilna odštetna klauzula. Ona određuje tržišnu vrednost igrača koja se uzima pri određivanju kompenzacije za raskid ugovora bez opravdanog razloga. Ta klauzula treba da se odredi u fiksnom iznosu i na način kojim se izbegavaju pogrešne procene kriteijuma za određivanje tržišne vrednosti igrača. U vezi sa određenjem varijabilne odštetne klauzule, treba imati na umu da postoji razlika

---

³² Spor između škotskog kluba Harts i Endija Vebstera zbog raskida ugovora u skladu sa članom 17 Pravilnika FIFA.

³³ A.Bilić, 496-500

³⁴ Spor između Frančeska da Silve Matuzalema i ukrajinskog kluba Šahtjor Donjeck, zbog raskida ugovora van zaštićenog perioda i prelaska Matuzalema u Real Saragosu.

³⁵ A.Bilić, 500-503

³⁶ Spor između golmana Morgana De Sanctisa i Udinezea zbog iznosa kompenzacije u vezi raskida ugovora van zaštićenog perioda i zaključenja ugovora sa Seviljom.

³⁷ Odluka Suda br. 2007/A/1358 FK Pjunik Jerevan/FK Rapid Bukurešt; Y.V.Moraga, 2.

između raskida ugovora unutar i van zaštićenog perioda³⁸. Zbog toga navedenu klauzulu treba odrediti, tako, da se razlikuje slučaj raskida ugovora unutar i van zaštićenog perioda. U svakom slučaju, taj iznos treba da bude približan iznosu preostale vrednosti ugovora, bez obzira na trenutak, kada se postavlja ovo pitanje. Kod određivanja tržišne vrednosti igrača, treba uzeti u obzir vrednost domaćih igrača, kao i vrednost onih koji su došli u klub kao slobodni igrači i igrači koji su transferisani iz drugih klubova³⁹.

Ako u ugovoru nema otkupne klauzule, onda bi trebalo da se primeni načelo preostale vrednosti ugovora, a, takođe, može se uzeti u obzir načelo posebnosti sporta, kao delatnosti. No, primena ovog načela dovodi do isplate iznosa od najviše 6 mesečnih plata fudbalera, ako ugovor raskida klub, odnosno jednu četvrtinu navedenog iznosa, ako ugovor raskida igrač⁴⁰.

Moramo, ovde reći, da član 17. Pravilnika FIFA nije dovoljno precizan, što ostavlja mogućnost da Sud diskreciono odlučuje. Ugovorna stabilnost se mora održavati predviđanjem zaštićenih perioda, kao i izricanjem sportskih sankcija.

3.4. Otkupna klauzula i ograničenje slobode kretanja fudbalera

Kod primene otkupne klauzule, pre svega, može se postaviti pitanje zabrane ograničenja slobodnog kretanja, u ovom slučaju, fudbalera. Sud pravde EU (tadašnji Evropski sud pravde) je 1995. godine doneo odluku kojom je sport definisan i kao ekonomska aktivnost, tako da su profesionalni sportisti izjednačeni sa drugim radnicima⁴¹. Posle toga, nijedan klub nije mogao da zadrži igrača, ako je ugovor sa tim igračem istekao. U svakom slučaju, ograničenja slobode kretanja fudbalera moraju biti opravdana. U vezi sa tim, moramo govoriti i o ugovornoj sigurnosti, koja uspostavlja idealni period trajanja ugovora između kluba i fudbalera. To znači da će ugovor trajati do roka koji je predviđen njegovom sadržinom ili će, ranije, doći do sporazumnog raskida istog. Ukoliko bi otkupna klauzula predstavljala ograničenje slobode kretanja, onda moramo govoriti i o finansijskom elementu ugovora. Ova klauzula se odnosi, kao što smo, već, rekli, na ugovore sa vrhunskim fudbalerima, koji obezbeđuju pobede klubu, osvajanje trofeja, gledanost, itd. Ukoliko je klub uspešan, ako osvaja prvenstva i druge trofeje u domaćim i evropskim takmičenjima, tada se obezbeđuju bogatiji sponzori, veći prihod od TV prenosa i dr. Ali, navedeno može dovesti do opasnosti za klub u kome igra vrhunski fudbaler, na taj način, što će drugi klub ponuditi bolje uslove tom igraču, kako bi pristupio tom klubu. Međutim, klub koji želi da dovede takvog igrača mora da bude finansijski veoma stabilan, kao i da ima adekvatan finansijski plan, kako bi mogao da dovede tog igrača. Taj finansijski plan mora da obuhvati eventualne prihode koji se ostvaruju svakom pobedom u

³⁸ A.Bilić, 510-511

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*, 506

⁴¹ M.Sever, 296

nacionalnom prvenstvu i evropskim takmičenjima, naročito, kada je u pitanju Liga šampiona, ali, u novije vreme, i druga takmičenja, kao što su Liga Evrope i Liga konferencija. zatim, tu su i drugi prihodi koji se ostvaruju, npr., prodajom suvenira kluba koji nose ime novog igrača, itd. Radi se o visokim novčanim iznosima, koji obezbeđuju klubu višestruku zaradu u odnosu na iznos koji su izdvojili za vrhunskog igrača. Otkupna klauzula štiti klub u kome igra vrhunski igrač. Navedeni prihodi bi bili nerealizovani, ako se ova klauzula ne bi ispoštovala. Sa druge strane, drugi klub bi morao da napravi primenljivu finansijsku konstrukciju, obzirom da bi kod isplate otkupne klauzule, platio, ne samo iznos predviđen ugovorom, odnosno, ovom klauzulom, već i mesečne prihode igrača, koji nisu mali, u ovakvim slučajevima.

4. ZAKLJUČAK

Ako pogledamo sastav grupa, na primer, samo, u Ligi šampiona, mnoge stvari će nam biti jasne, kada je u pitanju današnji fudbal. Odavno već znamo rečenicu čuvenog Aleksandra Tirnanića Tirketa⁴² da su „fudbal pre rata (Drugog svetskog) gledali bogataši, a igrali siromasi, a posle rata, gledaju siromasi, a igraju bogataši“, kada su ga pitali koja je razlika između fudbala nekad i sad. No, ako uzmemo vreme u kome je on živio i ovu rečenicu koja je rečena u kontekstu statusa fudbala osamdesetih godina prošlog veka, onda moramo reći da bi i gospodin Tirnanić zanemio, da je sada živ. Vrtoglavi iznosi evra i dolara koji se sada traže i plaćaju za vrhunske fudbalere pokazuju da su fudbaleri postali, ako tako možemo da kažemo, najskuplja „roba“ sa kojom se sada trguje. Postavlja se pitanje odakle klubovima toliki novac. I zašto je fudbal postao unosan posao? Novac se obezbeđuje iz mnogih izvora, naročito kad su u pitanju uspešni fudbalski klubovi, a popularni sportovi jesu unosan posao, a među tim sportovima je, na prvom mestu, fudbal, ako uzmemo u obzir koliko ljudi prate ovaj sport, na različite načine.

Pomenute klauzule štite klubove, kao i fudbalere, od raskida i nepoštovanja ugovora. To se, pre svega, odnosi na otkupnu klauzulu, kojoj smo posvetili najveću pažnju. Osnovna svrha otkupne klauzule je davanje mogućnosti da se igrač, koji igra u jednom klubu, „otkupi“ iz ugovora zaključenog sa tim klubom i da postane slobodan igrač, iako ne postoji opravdani razlog za to.

Otkupna klauzula, ako se shvati u smislu da igrač sam otkupljuje svoj ugovor može dovesti do problema vezanih za plaćanje poreza. Zbog toga, u Španiji i Portugaliji svi fudbaleri u svojim ugovorima imaju klauzulu koja se odnosi na oslobađanje, odnosno, odlazak iz kluba bez plaćanja poreza. Sa druge strane, otpusna klauzula nije pravno obavezujuća, osim ako su klubovi, između kojih se vrši transfer igrača, u istoj zemlji. Naime, ako klub koji se nalazi u istoj zemlji kao i klub koji „prodaje“ igrača, pristao da ispuni uslove koje definiše klauzula,

---

⁴² Aleksandar Tirnanić Tirke (1910-1992); srpski i jugoslovenski fudbaler; selektor jugoslovenske reprezentacije.

tada bi klub koji „prodaje“ igrača bio u obavezi da dobije saglasnost fudbalera da li je zainteresovan da pređe u drugi klub. Ne postoji obaveza igrača da pristane na transfer⁴³.

Na kraju, moramo istaći da otkupna klauzula štiti klubove (ali i fudbale-re), sa jedne strane, dok sa druge, predstavlja ograničenje mogućnosti transfera igrača iz kluba u klub. Činjenica je da propisi, kako na nivou međunarodnih fudbalskih organizacija, tako i na nivou nacionalnih fudbalskih asocijacija, moraju uzeti u obzir postojanje ovih klauzula, kao i da će morati detaljnije da regulišu njihovu sadržinu i mesto u ugovorima koje zaključuju klubovi i fudbaleri.

Prof. Vladimir Čolović, Ph.D⁴⁴

RELEASE AND BUYOUT CLAUSES IN THE CONTRACTS OF FOOTBALL PLAYERS TRANSFERS

Summary

Football has long been not only a game, but also a job, ie, a business and the acquisition of power by football clubs. Clubs, primarily in Western European countries, are high-profit companies that, in contracts with footballers, define conditions that show their power not only over players but also over other low-profit clubs, ie over clubs in poorer countries that do not can control the market on the football scene. The contracts between clubs and players are define many clauses, and among them we single out the release and buyout clauses, which protect the club from the premature departure of players to other clubs. These clauses contain the amount that needs to be paid in order for the player to be “free” and to be able to transfer to another club. However, those clauses are also related to the issue of termination of the contract, as well as to the consequences that that termination produces. Issues related to the termination of contracts between clubs and players are regulated, above all, by the FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players. In addition to that Regulations Ordinance, this area is also regulated by national regulations. But not all the countries regulate this issue in the same way. The greatest attention in the regulations was paid to these clauses by Spain, whose clubs, for the most part, define the ever-increasing amounts that accompany these clauses.

Key words: buyout clause, release clause, termination of the contract, transfer, protected period, sporting sanctions.

---

⁴³ Football News: Do you know the difference between Release Clauses and Buy Out Clauses? <http://www.football-news-views.co.uk/football-news-1313-do-you-know-the-difference-between-release-clauses-and-buy-out-clauses.php>

⁴⁴ Principal Research Fellow, Institute of Comparative Law Belgrade; mail: v.colovic@iup.rs